

ГОДИНА IV.

ПОЗОРЫШТЕ

БРОЈ 31.

УРЕЂУЈЕ А. ХАДИЋ. ОД 1. Септембра 1908. године овој је
излази четири пута на недељу на поstabака, стоји за нови сад 40, а на страну 60 нов. месеци. — За оглашени
наплаћује се од једне првога 3 нов. и 30 за један сваки пут.

К Н Е З Ш Е С Н И К.

СВРШЕТАК (Свршетак.)

Седам дана пред смрт, 12. октобра 1851. —
то је било последњи пут, што је перо у руке
узeo. — писао је писмо, што ћу га овде саоп-
штити, а повод му је ово.

Кад сам ја издао пре неколико година започети превод српских јуначих, женских, слепачких и досад Немцима не познатих мртвачких песама и пословица,¹⁾ била је преда мном страна, дивна слика црногорског кнеза, владике и песника.

Ја му пошљем један примерак књиге, на Цетиње, с писмом, у ком сам од прилике изјавио, да немам права а ни намере, да се приближим духовном владару Црне Горе, али нека ми дозвољено буде, да поздравим песника, који је на своме стеновитом граду ударио заставу хуманистета.

После неколико недеља добијем од њега одговор писан његовом руком.

Писмо носи на левој страни двоструке четвртине знак имена П. П. Н. (Петар Петровић Његош,) над којим је круна, пурпур и злато са једним грбом. Писмо плаветијим мастиломписано и с грбом прилогорским запечаћено, гласи:

Високопочтовани Господине!

Благодарим Вам, што сте ме се сетили, те
ми уз ваше писмо од 21. аугуста посласте наш
превод српских народних песама: „Гусле“, којима
се заиста можете поносити.

Наше су народне песме јуначка историја, народни еп. У њима може човек видети, какав је то народ, што их пева. Ја сам пријатељ поезије, и много сам се њоме бавио. Ах, дивна поезија! Штотајна искро! Никад нисам могао раз-

„Gusle. Serbische Nationallieder.“ Mit einer literarisch-historischen Einleitung von Ludwig August Frankl (Wien 1851) gekrönt. Monatssch. für Romantik.

ликовати, да ли је она нека исбра бесмртне ватре, или неко мобно лудило, чедо наше уске атмосфере! Ја је сматрам бурно узвишену над земаљском предикаоницом. Али кад се човек сам над собом узвиси, онда види људску маленкост, а кад је песник, може рећи, да је свештеник на олтару васионе. Песник је глас самртника са наше бурне обале, песник је глас онога, што виче у пустињи; он снива о бесмртности, зове је, и тежи за њом, — он види велики лист отворен у кљизи светске тајне, у истој чита он чудеса творца, она су му најсладче писће, њиме се он опија, силом уображења извлачи он из блатнаве земље кличу небеског живота, он претвара трулеж у божаство, — дух његов ширри се по своду земаљске тврдине.

Ја живим за границом изображеног света, на
моме малом обзору ломе се непрестано душман-
ски громови; за то је моја мала земља маглом
дивљаштва нагрђена. За человека, који здраво ми-
сли, нема на свету ни дуга времена ни забаве,
јер све љуцке посластице зачињене су отровом;
напротив све бриге пружају извесно задовољ-
ство, могло би се рећи, човеку је тако исто
слатко плавати, као и певати, кад једно или
друго њиме овлада.

Свет је божји, за то се виде у сваком његовом буту дела великог вештака. Труд и вештину мрава и пчеле, здружена јата ждралова радије гледам него све параде европских престоница.

С Богом, господине Франкле! Задржите ме у
вашем цръненом спомену.

На Птиціну, 12, октября 1851.
А. Г. Фомінъ написаа **Владика прногорески**
Прибл. 1851 г. № 12. П. П. Івєгошевъ

Али за то, хвала богу, не говоре Срби Ћирилицом, а Хрвати латиницом, већ језиком — истим језиком и сртну ли се та два народа збором, пао је вид, међу једним и другом говором, нема разлике ни за мрву. Понјобоље ћеш то опавити у позоришту. Хрватски глумац говори српском опићинству језиком са свим разумљивим, српски глумац говори хрватском опићинству без тумача. И драматски писац хрватски знаца је српскога позоришта, а српски драматички знаца хрватски г опићинства. Такав вианац, мио знаца пријатеља загребачкога позоришта беше и српски драматичар Коста Трифковић, кога пре мало дана снађе прерана смрт. Сваки загребачанин познаје „Француско-пруски рат“, познаје „Школског надзорника“ и глуму „Честитам“. Не једанпут — за тужних дана недавне прошлости, разиграла је жива, самоникла „vis comica“ Косте Трифковића спуждена срца хрватска, смејасмо се, од срца се насмејасмо. На први мах си видио, да фигуре његових комедија нису лутке, већ људи живи, да их је творни дух њихова родитеља извадио из света, из живота и заедничку хумором природним. Вредно је, да у кратко пацртамо живот милога нам вианца, да га се сетимо у часу, кад нам је смрт отела једног од првих драматских писаца на словенском југу.“

* (Хрватско позориште у Дубровнику). Поглаварство дубровачко искalo је од управе народнога позоришта у Загребу, да попиље представљачку дружину у Дубровник, да тамо приреди представу за свечани дочек његовог величанства краља, и да даде осим тога 10-15 представа. „Колико нам је познато,“ — вели „Vienac,“ — испуниће се жеља наших дубровачких родољуба, шта више мора се испунити. После неколико стотина година ораће се опет домаћи гласови са позоришта славнога града, где је колевка старе хрватске књижевности, старе хрватске драматике, где домаће дружине привазиваху „пред двором“ драме луцићеве, чубраповићеве, палмотићеве, и т. д. Не налазимо речи својој радости, која нам је с тешти разиграла срце. Те представе биће у нашој културној повести знамените, свеза између старога и новога века. Колико смо чули, почи ће 24 особе у нашу стару Атину, па ће тамо приказати 6 драма и 9 комедија.“

* (Народно позориште у Загребу.) У народном позоришту загребачком приказан је у корист пама добро познатога глумца, нашег Тоше Јовановића „Отело“ од Шекспира. О том приказу пишу „Nar. Nov.“ ово: „Представа „Отела“ попла је боље за руком, него што смо се, — признајемо искрено, — смели надати. Знајући наиме, да представа „Отела“ у већим позориштима и бОльим друштвима, него што је наше, задаје муке, ми смо се бојали, да ће представа „Отела“ на нашем позоришту бити исто онако несретна, као и представа „Млетачкога трговца.“ Тим се више радујемо, што можемо рећи, да је „Отело“ прешао преко нашега позоришта по све приличним успехом. Представа се у целости дакако може једва од средње руке назвати, по имала је ипак веома добрих поједињих момената. Тоша Јовановић, кога је дупком пуну дуба при првом појаву дочекала дуготрајним, бурним плескањем и радосним клицањем, те га је и многим венцима почастила — схватио је карактер „Отела“ са свим корек-

тио, те га је у 3. и 4. чину по замисли пишчеvoј приказао. У 5. чину није се ипак могао уздржати на висини своје улоге, те је 5 чин управо покварио добар успех 3. и 4. чина. Г. Мандровић задивио нас је улогом „Јага“. Јаго мање спада у струку г. Мандровића, него „Отело“ у струку г. Јовановића, — госп. Фрајденрах, коме би Јаго најбоље био приличио, мислио је, да ту тешку улогу мора одбити, — па ипак приказао нам је г. Мандровић Јага без прикора. Призори између „Јага“ и „Отела“ беху управо изврсни. Што може и на тујем пољу необичан дар у схваташњу и велика рутина у приказивању, доказао је синоћ г. Мандровић својим Јагом. Опћинство, пазећи више на значај, него на уметност приказивања, није игру г. Мандровића уважило начином, којим је заслуживала, да буде уважена. Г. Ружићка задовољила је улови „Десдемоне“ по својим најбољим силама. Припитан је био како г. Рајковић (Брабанцијо), тако и г. Бан (Касио).“

* (Хрватске добровољачке позоришне представе.) Добровољачке позоришне представе биле су почетак старом позоришту у Дубровнику, где су књижевне дружине приказивале на тргу пред кнежевим двором комедије и драме. Добровољци ударише темел и новом хрватском позоришту у време илирскога покрета. „Мало је било места,“ пише „Vienac,“ „у нашој домовини, где није било добровољачких позоришних представа. „Danica ilirska“ и „Narodne Novine“ приповедају нам врло заносним слогом о вештини тих добровољаца, и збила би вредно било написати повесницу те добровољачке драматике, јер је била знаменити фактор у нашем народном покрету. Да споменемо једну, досад не саопштену цртицу. У покојној личкој или оточкој регименти — не сећамо се право — приказали су неки занесени млади Илири и Илирке којадиј од „славнога“ Коцебуа, и то у тако званом „Regimentsmagazinu“. Неколико дана иза тога пријави се неколико „шарже“, рапорту, и ту изјавише жељу, да желе основати стаљац хрватски театар. Шта су региментске паше одговориле на ту „панславистичку“ жељицу? Јадије „шарже“ добиши отијач „in der Regimentsprache“. Добровољачки покрет уснију је дакако од давна и наши карловчани запустили су драматику. У најновије време појавило се опет неколико добровољачких посушаја. Родољуби у Виници приредише лепу представу, у Макарској, у Далцији, приређује тамошња читаоница представе, а у Беловару одважише се одвт. Ариолд и др. Филип да оснују у новој хр. читаоници добровољачко позориште, да буде крај немачају и славијом „Bolzenverein“. Желимо од срца да се у те вредне родољубе угледају и друга места. Време је, јер код нас влада у најновије доба у погледу уметности немачка реч: „Beim Teufel ist der Spiritus das Phlegma ist geblieben!“ А шта ради наши мили вараждинци и њихово драгоцено позориште? Чујемо, да ће земаљска влада учинити крај бисмарковој свирци, а шта ће се немачким представама? Расписите, господи, стечај за домаће друштво, па ће те га добити. Сви досадањи стечаји за немачке и „хрватске“ представе нису другога него тарифају. „Покушајте озбиљно, ми вам не верујемо!“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

50. ПРЕДСТАВА.

У II. ПРЕТПЛАТИ 10.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 29. МАРТА 1875.

ЗВОНАР БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ.

Романтична драма у 5 чинова са предигром. По Виктор Иговом роману: „Notre-Dame de Paris,” преадила Шарлота Бирх-Пфајферова, с немачког превео Јован Торњевић.

ОСОБЕ У ПРЕДИГРИ:

Жервеза	{	сезанс из Епернеја
Мадлена		

Фанишета
Нинета
Флерета, жервезино дете
Николет, мадленино дете
Поис, сеоски кмет
Цигански арамбаша
Његова жена
Циганин
Сељаци, сељанке, цигани, деца, медвед.

Д. Ружићка, јако ванредни
М. Недељковићка, љубавни
Л. Хаџићева, љубавни
Љ. Зорићева, љубавни
М. Максимовићева.
Љ. Недељковић.

Добриновић, љубавни
Марковић, љубавни
Б. Харићева, љубавни
Божовић, љубавни

Збива се у Епернеју у Француској, око године 470.

ОСОБЕ У ДРАМИ:

Клод Фрело, архијакон богородичине цркве у Шаризу

Квазимодо, звонар богородичине цркве

Феб од Шатопера, млад илемић

Стотиник краљевих најамника

Пјер Грекоар } ђаци

Жан Флетри } ђаци

Ударда . . . . .

Клонен Труљфу, просјајк

Пепо } цигани

Кроло } цигани

Судија . . . . .

Наредник краљевске страже

Жервеза . . . . .

Мадлена . . . . .

Ренарда, трговења

Махијета, њена рођака

Есмералда . . . . .

Свештеници, војници, четници, судије, ђаци, цигани, просјајци, лупежи, грађани, народ. — Збива се у Паризу око 1482. на 12 година после предигре. Први чин на гревској пијаци; други на улици и код Ударда; трећи у тамницама и пред богородичином црквом, четврти на тераси богородичине цркве, пети на гревској пијаци и војници итд.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.